

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU PREKYBOS CENTRUI „OUTLET PARK“ SUDARANT SĄLYGAS NAUDOTIS ASMENIMS SU NEGALIA SKIRTAIS TUALETAIS TYRIMO

2023 m. gegužės 22 d. Nr. (23)SN-57)SP-35
Vilnius

2023 m. kovo 31 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau - Tarnyba) gautas pareiškėjo R. T. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu ribojant galimybes pasinaudoti asmenims su negalia skirtu tualetu.

Skunde Pareiškėjas teigė, kad 2023 m. kovo 28 d. apsipirko „Outlet Park“ Vilniuje (Verkių g. 31C) parduotuvėje ir turėjo pasinaudoti tualetu, tinkamu asmenims su negalia. Kaip rašė Pareiškėjas, tualetas asmenims su negalia buvo užrakintas. Pareiškėjas kurį laiką laukė, pasibeldė, bet niekas neatsakė. Pareiškėjas taip pat buvo nustebintas greta įrengtu *domofonu* (telefonspyne) „Hikvision“ su vaizdo kamera ir mygtuku. Pareiškėjas teigė, kad mygtuką paspaudė daugiau nei 5 kartus ir išgirdo tik „Skambutis nepavyko“. Pareiškėjas rašė, kad nelaiko šlapimo ir išmatų, naudojami sauskelnėmis, bet dėl išmatų nelaikymo sauskelnės reikia keisti kuo skubiau. Pareiškėjas ieškojo kito tualetu, bet jo nesuradęs dar kartą nesėkmingai bandė skambinti *domofonu*.

Pareiškėjas teigė, kad dėl tokios situacijos labai susinervino, nes išmatos ir šlapimas per tą laiką pratekėjo ant drabužių. Jis teigė, kad nesupranta, kodėl į kitus tualetus galima visiems asmenims užėiti laisvai, bet į žmonėms negalia skirtus tualetus – ne. Pareiškėjas norėjo tai išsiaiškinti, taigi tik padedamas vienos iš parduotuvių darbuotojų surado informacijos stalą. Informacijos stalo darbuotoja pasakė, kad Pareiškėjas turėtų eiti prie tualetu ir paskambinti, o ji atidarys tualetą. Pareiškėjas nuėjo prie tualetu ir paspaudė kelis kartus mygtuką, tačiau vėl išgirdo „Skambutis nepavyko“. Pareiškėjas grįžo prie informacijos stalo, kur darbuotoja pradėjo teisintis, kad sistema neveikia ir reikia ieškoti, kur tualetu raktas. Buvo ieškoma apsaugos darbuotojo, bet raktų jis neturėjo, tada rado valytoją ir beveik po 30 minučių nuo tada, kai Pareiškėjui reikėjo skubiai pasinaudoti tualetu, Pareiškėjui buvo pasakyta,

kad jis gali eiti ir jam bus atidarytos durys. Pareiškėjas darbuotojai pasakė, kad jau per vėlu, o tada iš informacijos darbuotojos išgirdo priekaištus, kad ji taip stengėsi padėti, o Pareiškėjas atsisako. Informacijos darbuotoja Pareiškėjui sakė: „Nu jeigu Jūs pridarėte į kelnes, tai jau ne mano problema“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Pareiškėjas teigė, kad buvo šokiruotas tokių žodžių. Pareiškėjas teigė, jog davė suprasti, kad praktika rakinti tualetus, skirtus asmenims su negalia, yra bloga, nes dėl to į tokį tualetą negalima patekti laiku, kai to reikia skubiai.

Pareiškėjas mano, kad tai diskriminacijos asmenų su negalia atžvilgiu apraiškos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) 2023 m. balandžio 13 d. raštu Nr(23)SN-57)S-167 kreipėsi į AB „Ogmios centras“ (toliau – Bendrovė) ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar prekybos centre „Outlet Park“ yra asmenims su negalia prieinami tualetai; jei „Outlet Park“ yra asmenims su negalia prieinami tualetai, ar jie būna užrakinti; jei taip – dėl kokių priežasčių; koku būdu asmenys su negalia gali pasinaudoti „Outlet Park“ esančiais asmenims su negalia skirtais tualetais; ar Pareiškėjo minimas *domofonas* veikia ir yra naudojamas įleisti asmenims su negalia; kaip asmenys su negalia gali žinoti, į ką turėtų kreiptis dėl skubaus tualetu atrakinimo, jei *domofonas* neveikia; ar „Outlet Park“ yra patvirtinta tvarka, kaip asmenys su negalia įleidžiami į jiems skirtą tualetą; jei taip – prašyta pateikti tokios tvarkos kopiją; ar Pareiškėjui buvo sudarytos sąlygos pasinaudoti asmenims su negalia skirtu tualetu.

Taip pat buvo paprašyta pateikti kitą, su atliekamu tyrimu susijusią, informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

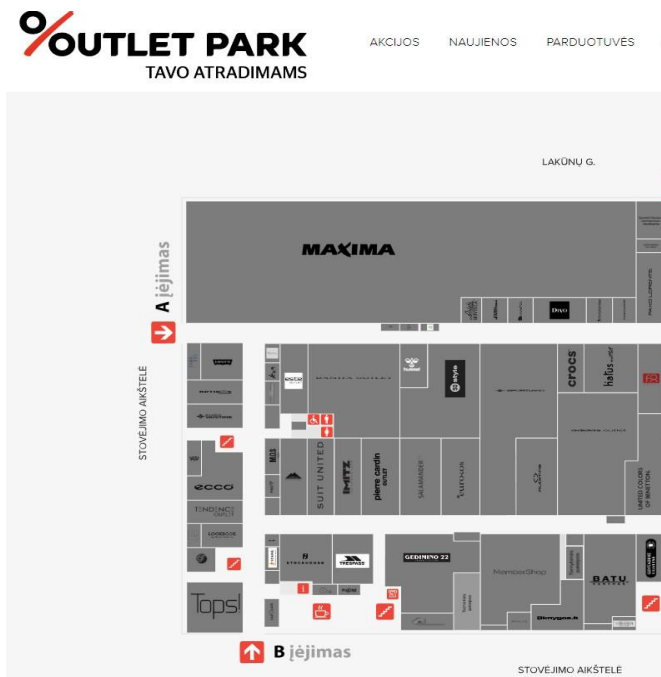
2023 m. balandžio 18 d. Tarnyboje gautas Bendrovės generalinio direktoriaus 2023 m. balandžio 18 d. raštas, kuriuo Bendrovė informavo, jog apgailestauja dėl susiklosčiusios situacijos ir dėl to Pareiškėjui kilusių nepatogumų. Bendrovė rašte taip pat pranešė, kad buvo atliktas žmonių su negalia tualetu prieinamumo patikrinimas (situacijos simuliacija) bei nustatyta, jog Pareiškėjo 2023 m. kovo 31 d. skunde nurodyta situacija buvo „apmaudus atsitiktinis nesklaidumas“.

Bendrovė, atsakydama į Lygių galimybių kontrolierės iškeltus klausimus, pateikė savo paaiškinimus:

„1. Prekybos centre OUTLET PARK, adr. Vilnius, Verkių g. 31C, yra įrengtos atskiros sanitarinės patalpos, skirtos specialiai žmonėms su negalia (toliau – ŽN). Jos įrengtos atskirose patalpose šalia reguliarių sanitarinių patalpų. Žr. toliau pateiktą išplanavimą.

2. Į prekybos centre OUTLET PARK ŽN įrengtas sanitarines patalpas patenkama paspaudus *domofono* mygtuką. Tokia sistema įrengta siekiant palaikyti tinkamą priežiūros ir švaros lygį, nes praktika parodė, kad į ŽN sanitarines patalpas siekia patekti asmenys, neturintys ŽN požymio, t. y. ne tie, kam šie tualetai skirti (o pavyzdžiui, paaugliai parūkyti, asmenys, galimai turintys priklausomybę narkotinėms medžiagoms, tokių medžiagų vartojimui ir pan., kadangi į šiuos tualetus užeinama rečiau ir tokie asmenys gali netrukdomai vykdyti savo veiklas, tuo pačiu be reikalo užimdami sanitarines patalpas, jas neretai ir priteršdami).

3. Asmenys su negalia į ŽN sanitarines patalpas gali patekti paspaudę *domofono* mygtuką. ŽN sanitarinių patalpų *domofonas* yra įrengtas ir veikia. Po Pareiškėjo skunde minimo atvejo fiksavus *domofono* veikimo sutrikimą, *domofono* veikimas buvo atstatytas iškart po įvykio (tą pačią dieną per trumpą laiką). 2023 m. balandžio 18 d. 10:15 val. buvo atlikta situacijos simuliacija (iš anksto nepranešus prekybos centro infocentru ir apsaugos tarnybai): *domofonas* suveikė korektiškai ir ŽN sanitarines patalpas buvo galima patekti be jokių trikdžių (į infocentrą ar kur kitur papildomai kreiptis nereikia). Negalint savarankiškai patekti (nesvarbu, dėl kokių priežasčių) galima kreiptis tiek į prekybos centro infocentrą, tiek į apsaugos darbuotojus. Infocentras yra tame pačiame pastato aukšte (I aukštas) netoliese viešoje erdvėje (išplanavime žymimas simboliu). Pateikiamas išplanavimas:

4. Į ŽN sanitarines patalpas gali patekti visi asmenys su negalia, ŽN patalpos pažymėtos specialiu ženklu (Žmonių su negalia informacijos ženklas), atskiros rašytinės ŽN patalpos lankymo tvarkos (taisyklių) nėra nustatyta.

5. 2023 m. kovo 31 d. skundo Pareiškėjui buvo sudaryta galimybė ir pasiūlyta pasinaudoti ŽN tualetu, bet Pareiškėjas tokio pasiūlymo atsisakė.

6. Papildomai paaiškiname, kad, infocentro darbuotojos teigimu, (i) elektromagnetinio pultelio, reikalingo patekimui į patalpas suradimas, išsikviečiant valytoją, kuri prižiūri sanitarines patalpas, ir jos atėjimas užtruko apie 5 min., t. y. daug greičiau, nei nurodyta Pareiškėjo skunde, (ii) apsaugos darbuotojas prie infocentro priėjo iškart, kai tik kreipėsi Pareiškėjas, (iii) darbuotoja nesakė Pareiškėjui skunde pateiktos citatos.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, nesudarydama sąlygų asmenims su negalia patekti į jiems skirtus ir prieinamus tualetus, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo

srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas.

Pagal Konvencijos 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; užtikrinti, kad privačios įmonės, siūlančios visuomenei prieinamus objektus ar jai teikiamas paslaugas, atsižvelgtų į visus neįgaliųjų prieinamumo aspektus; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad sudarytų sąlygas patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad užtikrintų jiems galimybę gauti informaciją; skatinti naujų informacijos ir ryšių technologijų ir sistemų, taip pat ir interneto, prieinamumą neįgaliesiems; ankstyvuojamu etapu skatinti prieinamų informacijos ir ryšių technologijų ir sistemų projektavimą, kūrimą, gamybą ir platinimą, kad šios technologijos taptų prieinamomis už mažiausią įmanomą kainą.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ komentare (toliau – Komentaras) nurodė, jog prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiškai bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Komentaro 1 punktas).

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatusis pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei teikiamos prekės, produktai ir teikiamos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis

visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas (Komentaro 13 punktas). Konvencijos 9 straipsnyje aiškiai įtvirtintas prieinamumas kaip prielaida neįgaliesiems gyventi savarankiškai, visapusiškai ir lygiateisiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir lygiai su kitais asmenimis neribotai naudotis žmogaus teisėmis bei pagrindinėmis laisvėmis (Komentaro 14 punktas).

Pagal Komentaro 23 punkto nuostatas: „Kadangi prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisiško dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis turėtų būti laikomas diskriminacija.“

Prieinamumas siejamas su grupėmis, o tinkamas sąlygų pritaikymas – su pavieniais asmenimis. Tai reiškia, kad pareiga užtikrinti prieinamumą yra *ex ante* pareiga. Todėl valstybės, Konvencijos Šalys, turi pareigą užtikrinti prieinamumą prieš gaudamos pavienio asmens prašymą patekti į tam tikrą vietą ar naudotis tam tikra paslauga (Pastabos 25 str.).

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos

29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam

asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Tyrimo metu iš Pareiškėjo ir Bendrovės nurodytų aplinkybių nustatyta, jog 2023 m. kovo 28 d. „Outlet Park“ Vilniuje (Verkių g. 31C) Pareiškėjas, norėdamas pasinaudoti tualetu, tinkamu asmenims su negalia, susidūrė su kliūtimis, nes tualetas buvo užrakintas, o per įrengtą telefonspynę (domofoną) nepavyko susisiekti su apsaugos darbuotoju. Pareiškėjas skunde rašė, jog galimybė pasinaudoti tualetu, skirtu asmenims su negalia, jam buvo suteikta tik praėjus 30 minučių nuo tada, kai Pareiškėjui prireikė skubiai pasinaudoti tualetu.

Pareiškėjas savo skunde taip pat rašė, kad dėl jo sveikatos būklės tualetu jam reikėjo pasinaudoti nedelsiant ir gavus prieigą prie tualetu, skirtu asmenims su negalia, jau buvo per vėlu. Todėl Pareiškėjas atsisakė pasinaudoti tualetu ir sulaukė informacijos darbuotojos pasisakymo: „Nu jeigu Jūs pridarėte į kelnes, tai jau ne mano problema.“

Bendrovė, išnagrinėjusi situaciją ir atlikusi žmonių su negalia tualetu prieinamumo patikrinimą, 2023 m. balandžio 18 d. pateiktame rašte padarė išvadą, jog Pareiškėjo skunde nurodyta situacija, įvykusi 2023 m. kovo 28 d., buvo „apmaudus atsitiktinis nesklendumas“.

Bendrovė taip pat papildomai paaiškino, kad informacijos centro darbuotoja neigia sakiusi Pareiškėjo skunde pateiktą pastabą, bei teigė, kad, Pareiškėju kreipusis į infocentro darbuotoją dėl galimybės pasinaudoti žmonėms su negalia skirtu tualetu, galimybė pasinaudoti tualetu jam buvo sudaryta po maždaug 5 minučių.

Galiausiai bendrovė pažymėjo, kad žmonėms su negalia skirti tualetai yra rakinami dėl tos priežasties, kad dažnai šiomis patalpomis naudojasi asmenys, kuriems jos neskirtos, ir taip priteršia arba be reikalo užima sanitarines patalpas.

Primintina, kad, pagal Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu,

ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Atkreiptinas dėmesys, kad atvejais, susijusiais su negalią turinčiais asmenimis, yra svarbi netiesioginės diskriminacijos sąvoka. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Pavyzdžiui, judėjimo negalią turintys asmenys dėl savo negalios negali pasinaudoti įprastais tualetais, šiems asmenims yra reikalingi papildomi pritaikymai, užtikrinantys tinkamą paslaugų prieinamumą. Dėl šios priežasties tinkamų sąlygų nesudarymas negalią turintiems asmenims gauti paslaugas galėtų būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu. Pastebėtina, kad prekybos centre „Outlet Park“ tualetai asmenims su negalia yra įrengti, bet pagal skundo tyrimo metu surinktas aplinkybes tokie tualetai yra rakinami / būna užrakinti.

Nagrinėjamu atveju nėra ginčo dėl fakto, kad Pareiškėjas negalėjo pasinaudoti asmenims su negalia skirtu tualetu, kadangi jis buvo užrakintas, o atrakinimui skirta sistema (telefonspynė) tinkamai neveikė. Bendrovė tikino, kad gedimas buvo iškart užfiksuotas ir problema išspręsta, šiuo metu telefonspynė veikia.

Tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas ir Bendrovė pateikė skirtingą informaciją apie kitas aplinkybes. Pareiškėjas teigė, kad praėjo apie 30 minučių, kol jam pavyko gauti prieigą prie tualetu, o Bendrovė teigė, kad tai užtruko 5 minutes. Pareiškėjas taip pat teigė, jog prekybos centro darbuotoja pasakė tokius žodžius „Nu jeigu Jūs pridarėte į kelnes, tai jau ne mano problema“, o Bendrovė neigia, kad tokie žodžiai buvo pasakyti. Konstatuotina, kad šių aplinkybių nėra įmanoma įrodyti objektyviais duomenimis (nėra garso įrašų, nėra detaliai ir neginčijamai užfiksuotas laikas).

Neatsižvelgiant į tai, galima fiksuoti faktą, kad Pareiškėjas negalėjo pasinaudoti asmenims su negalia skirtu tualetu.

Atkreiptinas dėmesys, kad asmenys su negalia gali turėti įvairių sveikatos sutrikimų, kurie gali ir nebūti aiškiai matomi, bet, neatsižvelgiant į tai, jiems yra būtina pasinaudoti tualetu, skirtu

asmenims su negalia. Tokiems asmenims yra būtina turėti galimybę naudotis uždaromomis tualetu patalpomis, kur būtų galimybė pasinaudoti ir vandens procedūromis, taip pat tam tikrais atvejais – pasinaudoti tualetu patalpomis nedelsiant.

Svarbu pabrėžti, jog galimybė be kliūčių pasinaudoti prekybos centrų, kitų viešosios paskirties objektų (poliklinikų, valstybės bei savivaldybių įstaigų, meno, maitinimo, švietimo paskirties objektų ir kt.) tualetais, skirtais asmenims su negalia, yra būtina sąlyga asmenims su negalia, nepaisant negalios formos ar jos matomumo, oriai naudotis prekybos centrų ir kitų visuomenei plačiai prieinamų paslaugų teikėjų teikiamomis paslaugomis.

Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjui tokia galimybė nebuvo suteikta dėl užrakintų durų ir neveikiančios telefonspynės, konstatuotina, jog toks sąlygų nesudarymas laikytinas prekių pardavėjų bei paslaugų teikėjų pareigos, įtvirtintos Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje (visiems vartotojams, nepaisant *inter alia* negalios, sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas), bei Konvencijos 9 straipsnio pažeidimu (Lygių galimybių įstatymo 10 str.)

Svarbu pabrėžti, kad praktika rakinti asmenims su negalia skirtus tualetus taip pat laikytina diskriminuojančia šią asmenų grupę, kadangi asmenims su negalia, priešingai nei asmenims be negalios, kyla papildomų kliūčių pasinaudoti tualetais – jie turi prašyti durų atrakinimo, o tai negalėtų būti laikoma oria procedūra siekiant pasinaudoti tualetu ypač skubiai. Bendrovės nurodytas asmenims su negalia skirtų tualetų rakinimo tikslas – užtikrinti, kad šiomis patalpomis nesinaudotų asmenys, kuriems šie tualetai neskirti, ir asmenys, naudojantys tualetus kitais tikslais (paaugliai – rūkymui, priklausomybę turintys asmenys – narkotinėms medžiagoms vartoti). Konstatuotina, kad taikomos priemonės (patalpų rakinimas) yra pernelyg ribojančios asmenų su negalia teises pasinaudoti tokiomis patalpomis, taigi negalėtų būti laikomos proporcingomis priemonėmis siekiant užtikrinti asmenų su negalia teises pasinaudoti jiems skirtais tualetais.

Dėl šios priežasties konstatuotina, kad asmenims su negalia skirtų tualetų rakinimas galėtų būti laikomas pareigų, numatytų Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje, bei Konvencijos 9 straipsnio pažeidimu. Atsižvelgiant į tai, Bendrovei rekomenduotina nesudaryti kliūčių asmenims su negalia pasinaudoti jiems skirtais tualetais ir nerakinti tokių tualetų.

Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 ir 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Bendrovę ir siūlyti nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, t. y., sudaryti sąlygas asmenims su negalia pasinaudoti jiems skirtais tualetais be kliūčių ir nerakinti tokių patalpų.

2. Įpareigoti Bendrovę išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos, t. y., pateikti informaciją, kokių veiksmų Bendrovė ėmėsi dėl šiame sprendime išdėstytų siūlymų ir rekomendacijų.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Bendrovę.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė